

EUROPAFRÅGORNA

I STRASBOURG

KRING EUROPARÅDETS ANDRA FÖRSAMLINGSSESSION

Av direktör KARL WISTRAND

EUROPARÅDET har — ehuru ännu ej stort mera än årsgammalt — redan vuxit in i det allmänna medvetandet, och dess rådgivande församling påverkar uppfattningen inom hela Västeuropa. Det vore också underligt annat — i församlingen sitta en del av de förnämsta parlamentarikerna i Europa; det är ingen överdrift att konstatera, att den politiska eliten inom Europa finnes representerad inom Europarådets båda organ: ministerkommitté och rådgivande församling.

Å andra sidan finnes en stark europeisk opinion, företrädd framför allt inom de latinska länderna, som förledd av rådets initialframgångar, väntat sig, att det skulle vara mäktigt att på kortaste tid åstadkomma en europeisk statsbildning. Det är svårt att i omständigheterna vid rådets tillkomst finna material till dessa förväntningar; allt i rådets både konstitution och tillkomsthistoria talade häremot, för ha däremot mest talat de heta önskningarna och tilltron att genom en ivrig agitation hastigt kunna besegra hindren. Inom den rådgivande församlingen hava dessa federalistiska stämningar haft en stark återklang. Det andra av Europarådets båda organ, ministerkommittén, har åter anlagt en mycket återhållsam hållning, vartill anledning finnes att återkomma, och därför mot sig framkallat en stark opposition. Dess ställningstagande har i allmänhet ansetts dikterat av Englands labour, förkroppsligat i Bevin.

Det var sålunda redan på förhand uppenbart att Europarådets församlings andra session skulle emotes med stora förväntningar och stort intresse. Församlingens första sammanträde år 1949 måste med naturnödvändighet bliva av grundläggande natur; där uppdrogos riktlinjerna för det blivande samarbetet, och de kunde

den gången vänligen fastställas enhälligt. Det andra sammanträdet i augusti 1950, vilket för övrigt ej är avslutat utan endast ajournerat till en senare tidpunkt under året i syfte att möjliggöra ett fördjupat utskottsarbete under mellantiden, gick ingalunda på samma sätt i enighetens tecken. Den federalistiska falangen, starkt understödd och hetsad av en rad kontinentala pressorgan, krävde en lösning av det europeiska problemet i form av en överstatlig regeringsmakt, om ock på begränsade områden, nu, omedelbart och i ett sammanhang, medan å andra sidan de engelska labourrepresentanterna, följande regeringsdirektiv i de flesta frågor, intogo en hållning, som man icke gör dem orätt med att beteckna som *diehard*. Motsättningarna voro ibland så stora — och de förstörades samvetsgrant av pressreferenterna, som varje dag ivrigt från kommissionernas sekreta sammanträden eller från annat håll uppfiskade, vad som kunde anses användbart eller i brist på sådant tillverkade sensationsstoff — att man kunde tala om en verklig kris i institutionens utvecklingshistoria.

Denna kris hade man sökt undvika genom ett förslag, som skulle möjliggöra för de länder, vilka trodde tiden vara mogen för en omedelbar sammanslutning av överstatlig natur att göra så, under det att samarbetet inom Europarådet fortsattes med övriga länder på sin nuvarande bas. Förslaget avsåg att öppna en utväg för dem, som icke anse sig kunna vänta till samarbetet vuxit sig så starkt, att förutsättningarna för en för alla gemensam statsbildning föreläge. Denna lösning skulle, översatt på realiteternas språk, möjliggöra en federation mellan Frankrike-Tyskland-Italien. Förutsättningarna härför föreligga dock knappast i verkligheten. Frankrike riskerar icke en union ensamt med de båda forna fiendeländerna; redan av detta skäl kräver det Englands medverkan i den form av statsbildning, som Europarådets församling en gång förklarat som sitt slutmål. Förslaget innebär en säkerhetsventil, men knappast någon, som kan fungera.

Med dessa motsättningar har utskottsarbetet inom församlingen ställt stora krav på sina utövare. Under skicklig ledning av Bidault och framför allt genom ett utomordentligt framstående arbete av rapportören Guy Mollet hade församlingens politiska kommission dock lyckats åstadkomma en enhällig rapport. Det stora värdet härav står klart, då man betänker att den ensamt avgörande institutionen inom Europarådet är Ministerkommittén, och att enhälliga betänkanden måste på ett helt annat sätt göra intryck på denna än sådana som voterats mot en avsevärd minoritet. Guy Mollet

blev emellertid i församlingen föremål för häftiga angrepp för att kommissionen sökt arbeta sig fram i enighetens tecken och därför framlagt förslag, som icke tillfredsställde federalisterna. I detta fall gick hans partivän André Philip sida vid sida med en gammal högerpolitiker som Paul Reynaud, båda med höga brösttoner. I ett stort och värdigt anförande svarade Guy Mollet, att för det katedralbygge, varmed en gång det europeiska samarbetet liknats, man i denna stund hade behov icke i främsta rummet av predikanter utan av arbetare, som voro villiga att lägga sten på sten till verket. Vilda rykten gingo genom pressen, att federalisterna ville återuppliva 4:de augustinattens bollhused och icke åtskiljas förrän de givit Europa en konstitution; därav hördes emellertid intet och i de avgörande voteringarna gick det dem uppenbarligen emot. Å andra sidan var det lika klart, att labour-regeringens mot många förslag helt avvisande hållning icke heller — eller kanske ännu mindre — vann gehör hos församlingen.

Tvenne frågor beträffande vilka båda råder stor tveksamhet, om de över huvud kunna lösas inom Europarådets ram, behärskade den allmänna diskussionen: Schumannplanen och det europeiska försvarsproblemet. Beträffande den förra segrade i voteringen, under motstånd från labour och även en del kontinentala socialister, ett förslag av den engelske konservative delegaten Mac Millan, att ännu ett försök borde göras, att i denna fråga skapa en allmänna bas än en överenskommelse endast mellan Frankrike och Tyskland kunde utgöra.

Frågan om ett europeiskt försvar framkastades redan under sessionens första dagar av Winston Churchill — med sin statsmannablick hade han obunden av formella hinder fångat vad som i dessa dagar ivrigt sysselsätter den europeiska opinionen. Europarådets stadgar lägga hinder i vägen för behandling av militära frågor och det är därför antagligt, att därest församlingen i denna fråga skulle fatta något beslut, detta icke skulle vinna Ministerrådets godkännande. Därmed är dock icke frågan avförd från dagordningen. Västtysklands upptagande i Europarådet och naturligtvis främst Koreakriget hava akutiserat frågan, och en gång väckt kan den icke dö. Något beslut har ännu icke fattats av församlingen; frågan ligger för utredning inom den politiska kommittén, vilken kommer att till det ajournerade sammanträdet avgiva sin rapport.

Bland församlingens positiva beslut, utgör konventionen om de mänskliga rättigheterna det hittills viktigaste resultatet av Europa-

Europafrågorna i Strasbourg

rådets arbete. Denna konvention, som möjliggör, att brott mot primära medborgerliga rättigheter skola kunna avgöras av en övernationell domstol, fastslår huvudförutsättningen för det europeiska samarbetet, i vilket ingen kan delta, som ej bekänner sig till rättsstatens idé. Den är en symbolisk handling på samma gång som den bryter ny mark på ett föga utforskat internationellt rättsområde.

Det är alltid svårt att summera erfarenheterna från ett handlingsförlopp, som endast har kort tid bakom sig. Alldeles särskilt svårt måste det vara i Europarådets fall. Skulle man tro federalisternas yttersta grupp, har redan ett stort historiskt tillfälle förtutts, å motsatt sida ha röster hörts, som mena att Strasbourg-församlingen icke är arbetsduglig och ett hem mest för parlamentarisk vältalighet för dess egen skull. Båda dessa riktningar ha burit bränsle till den eld, som man tänt på motsidan.

Det är emellertid utan tvivel oklokt att redan nu draga förhastade slutsatser av flygelmännens bravader. Ur förvirringen kan man klart spåra en koncentration kring mitten. En stor skara, helt säkert församlingens majoritet, ser som sin uppgift att ur de olika riktningarna få fram en fruktbarande syntes, som vill enhetsverket, men som tror att dess växt endast kan ske organiskt. Detta kan ej ske genom proklamerande av principer, som man på förhand vet icke kunna godkännas av dem, vilkas gillande är förutsättning för realiserandet. Man måste i första hand se till vad de nuvarande organen förmå. Då måste man emellertid redan nu konstatera brister i Europarådets konstruktion, vilka verksamt bidragit att giva stoff åt kravet på det snabba tillskapandet av en gemensam överstatlig myndighet.

En verksamhet, sådan som Europarådets, kräver obönhörligt ett ledande organ. Stadgarna har i Ministerkommitténs händer lagt hela avgörandet, medan församlingen åter gjorts endast konsultativ. För att en sådan funktionsfördelning skall kunna fortfara kräves en stark och positiv verksamhet från det maktägande organets sida. I stället har Ministerkommittén utmärkt sig genom en så gott som fullständig passivitet och inskränkt sin verksamhet till att taga ställning till förslag från församlingen. Genom denna passivitet ha rollerna blivit helt omkastade; varje initiativ har kommit från församlingen. Denna situation är ohållbar; varken församlingen eller den allmänna opinionen kan i längden vara tillfredsställd med att det organ inom Europarådet, som förbehållit sig ensamt makten, utnyttjar den uteslutande under sådana for-

mer, att den upptager till granskning församlingens beslut, vrakar dem eller för dem vidare till obekanta öden allt efter eget skön. Härtill bidrager den korta tid av 2—3 dagar, som Ministerkommittén kunnat sätta till för sina sammanträden och som icke tillåtit ett fördjupat studium av problemen. Allt detta har samverkat till att Ministerkommittén för stora delar av den europeiska opinionen kommit att framstå som en förhatlig vetoinstitution, vilken förhindrar varje progressivt arbete inom Europarådets ram.

Hur litet grundad denna uppfattning än må vara, har den i hög grad medverkat till att komplicera rådets arbete genom att framkalla allt häftigare rop på en fristående europeisk statsmakt. Maktutövning förutsätter aktivitet och ledning för att någorlunda obestridd kunna verka; göra sig dessa faktorer icke gällande växa kraven på att andra institutioner träda till, som förutsätts kunna utöva dem.

Ministerkommitténs passivitet kan emellertid förklaras. Det är knappast möjligt för utrikesministrarna att till sin redan förut tunga arbetsbörda lägga utövandet av de nya och väsentliga uppgifter, som samarbetet inom Europarådet kräver. Det ligger över deras förmåga och ingen må rättvisligen klandra dem personligen för arbetsresultatet. Europafrågorna äro numera av det omfång och den betydelse att de helt kräva sin man. Om Ministerkommittén skall fungera på ett sätt, som motsvarar dess centralställning inom Rådet, måste arbetsuppgifterna anförtros åt andra personer, som i det dagliga arbetet ersätta utrikesministrarna. Församlingen har föreslagit, att de olika länderna måtte tillsätta särskilda ministrar för europeiska ärenden, och Frankrike och Belgien ha redan tagit detta steg, som, om det allmänt efterföljdes vore ägnat att i hög grad stabilisera den verksamhet, vilken här, som annorstädes i livet måste bygga på inbördes samverkan. Kombinationen en aktiv men maktlös församling kontra en passiv, enligt mångas uppfattning negativ, men allenarådande ministerkommitté leder åter ofelbart till en våldsamt kris.

I den någon gång mycket bullrande interparlamentariska orkestern i Strasbourg ha skandinaverna i den öppna diskussionen spelat en andrahandsroll, vilket emellertid icke hindrat att »le bloc scandinave» ofta fått paradera i den kontinentala pressen som ett utvecklingshämmande element av betydelse. Detta är avgjort olyckligt, särskilt med hänsyn till denna press inverkan på amerikansk opinion. Övergången från de insmickrande tongångarna gentemot särskilt Sverige vid förra konferensen till de numera mycket sträva

tonfallen är påtaglig. Förändringen har varit mera påkallad av ett förändrat stämmingsläge än av någon ny skandinavisk politik. Inom de skandinaviska delegationerna ha nyanser i uppfattningen om problemlösningen gjort sig gällande, och de ha kunnat observeras av iakttagare, som haft ögonen med sig. Tyvärr ha skandinaverna genom en viss förkärlek att uppträda blockvis bidragit till det allmänna talet om blockbildning. Vid avgörande tillfällen — i vissa fall även vid icke avgörande — ha skandinaviska delegationer föredragit formen av gemensamma deklamationer, vilka upptagits på ungefär samma sätt som i vår riksdag en enhällig deklamation från t. ex. Älvsborgsbänken, d. v. s. med förvåning och möjligen en lätt känsla av obehag. En lättare form av inlägg borde kunna förtaga intrycket av kompakt massivitet, som verkat mera utmanande än övertygande på omgivningen. Skandinavernas rykte som trogna vapendragare för en extrem labourpolitik är om ej helt ogrundat, dock betydligt överdrivet.

Härtill har bidragit den beklagliga kulturorientering, som andligen isolerat oss i Norden långt mera än som är nyttigt. Endast en del nordiska delegater behärska franskan ens i den omfattning att de kunna nå en nödortftig personlig kontakt med den majoritet av församlingen, för vilken franskan är det internationella tal- och umgängesspråket. Ett konstaterande av detta faktum och dess innebörd är ett bidrag till belysningen av vart ytterligare beskurna möjligheter till undervisning i franska i vårt land kommer att leda. Tankeutbytet blir ensidigt åt ett håll; misstron ömsesidig å det andra.